

Costion Nicolescu

SAREA PĂMÂNTULUI

- încrucișări, întâlniri, însoțiri -

Tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfintitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2011

Cuprins*

Introducere	
<i>Întâlniri și trăiri</i>	5
Sfântul Apostol Toma	
<i>Simpaticul nostru Apostol Toma</i>	7
Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de Mir	
<i>Sfântul care înmiresmează toamna</i>	11
Sfântul Nicolae, Nașterea Domnului	
<i>Moșii noștri: Nicolae și Crăciun</i>	15
Sfântul Alexie, omul lui Dumnezeu	
<i>Alexie, omul lui Dumnezeu</i>	18
Sfântul Mare Mucenic Gheorghe, Purtătorul de biruință	
<i>„Țăranul” Cavaler</i>	19
Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul	
<i>Sfântul Prooroc Ilie și dreapta credință</i>	24
Proorocul Iezechiel	
<i>Proorocul Iezechiel</i>	27
Maica Domnului	
<i>Ave, Maria! Bucură-te, Marie! (intrarea în NATO și intrarea în rai)</i>	29
Patriarhul Teoctist Arăpașu	
<i>Preafericitul Teoctist, mai mult decât un părinte patriarb: un patriarb părinte</i> ...	38
Mitropolitul Antonie Plămădeală	
<i>O carte binefăcătoare</i>	43
Mitropolitul Bartolomeu Anania	
<i>Crochiu</i>	46
Sanctitatea Sa Bartolomeu I, patriarh ecumenic	
<i>Patriarhatul și patriarbul</i>	47

* Principiile de ordonare a textelor în Cuprins au fost următoarele: Sfinți (în ordinea dată de anul liturgic bisericesc), arhierii plecați la Domnul, preoți plecați la Domnul, preoți în viață, maici plecate la Domnul, maici în viață, mireni plecați la Domnul, mireni în viață, portrete „colective”. Cei plecați la Domnul au fost puși în ordinea plecării (dar cu patriarhul în frunte), cei în ordinea nașterii, cu excepția arhierilor care au fost puși în ordinea onorifică prevăzută de diptic.

Înaltpreasfințitul Nicolae, Mitropolitul Banatului	
<i>Crochiu</i>	50
Înaltpreasfințitul Andrei Andreicuț, Mitropolitul Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului	
<i>Crochiu</i>	51
Înaltpreasfințitul Serafim Joantă, Mitropolitul Germaniei, Europei Centrale și de Nord	
<i>Contra tuturor denigrărilor sau pentru ca cei ce se consideră creștini să judece creștinește</i>	52
<i>Crochiu</i>	60
Înaltpreasfințitul Casian Crăciun, Arhiepiscopul Dunării de Jos	
<i>Crochiu</i>	61
Înaltpreasfințitul Ioan Selejan, Arhiepiscopul Harghitei și Covasnei	
<i>Modul evanghelic de implicare în istorie...</i>	62
Înaltpreasfințitul Justinian Chira, Arhiepiscop al Maramureșului și Sătmăruului	
<i>Crochiu</i>	63
Părintele Dometie Manolache	
<i>Părintele Dometie, un monah atât de simplu, după vorbă, după port, continuatorul Sfântului Gbelasie</i>	64
Părintele Alexie Bârcă	
<i>Părintele Alexie – Preotul lui Dumnezeu</i>	67
Părintele Nicolae Steinhardt	
<i>Monahismul nu trebuia să apară ca un sistem constrângător</i>	70
Părintele Benedict Ghiuș	
<i>Binecuvântatul Părinte Benedict</i>	72
Părintele Paisie Olaru	
<i>Părintele Paisie – punct de întâlnire: poarta raiului</i>	76
<i>Părintele Paisie de la Sibla</i>	83
<i>Părintele Paisie – portret autoportret</i>	91
Părintele Patric Ranson	
<i>Crochiu I</i>	104
<i>Crochiu II</i>	105
Părintele Dumitru Stăniloae	
<i>Părintele – un om familiar cu Dumnezeu</i>	106
<i>Biserica l-a petrecut pe Părintele Stăniloae</i>	109
<i>Părintele nostru</i>	111
<i>Părintele Dumitru sau viața ca teologie</i>	115
<i>Părintele Dumitru, prietenul lui Hristos și prietenul nostru</i>	120
<i>Crochiu</i>	124
<i>Frumusețea con-vorbirii (o lume creată spre comunicare întru comuniune)</i> ..	125
<i>Părintele Dumitru Stăniloae – un om familiar cu Dumnezeu</i>	129

Părintele Paulin Lecca	
<i>Monah prin Dostoievski</i>	141
Părintele Dimitrie Balaur	
<i>Părintele Dimitrie Balaur – un vrednic fiu al Basarabiei</i>	143
<i>Părintele Dimitrie – un Balaur cu inima de aur</i>	145
Părintele Iulian Stoicescu	
<i>„Un preot de foc” – Părintele Iulian</i>	150
<i>Crăciun fără Părintele Iulian (Anul în care mi-a murit Dubovnicul)</i>	153
<i>Crochiiu</i>	159
<i>Părintele IULIAN sau taina ocrotitoare a Dubovnicului</i>	160
Părintele Constantin Voicescu	
<i>Un părinte adevărat, atât de simplu, după vorbă, după port</i>	162
Părintele Iachint Unciuleac	
<i>Părintele Iachint de la Putna – un mucenic înmiresmând cu bucurie sfântă</i>	166
Părintele Cleopa Ilie	
<i>Cu Părintele Cleopa la porțile Europei și la porțile raiului</i>	170
Părintele Joseph-Marie Perrin	
<i>Crochiiu</i>	174
Părintele Sofian Boghiu	
<i>Două cuvinte tainice ale Părintelui Sofian</i>	175
Părintele Constantin Galeriu	
<i>Crochiiu</i>	178
<i>Un părinte emblematic al României de sfârșit de mileniu</i>	180
<i>Un preot cu adevărat modern sau îndemnul la trăirea unicității</i>	184
Părintele Marie-Dominique Philippe	
<i>Un dominican la București</i>	191
Părintele Ioanichie Bălan	
<i>Părintele Ioanichie Bălan – Mare Vistier de mari dubovnici</i>	193
Părintele Teofil Părăian	
<i>Crochiiu</i>	197
<i>Un părinte al bucuriei entuziaste, nestăvilită și „contagioasă”</i>	198
<i>Gândiți frumos! Podoabe de gând ale Ortodoxiei</i>	207
Părintele Dumitru Popescu	
<i>Crochiiu</i>	236
Monahia Clara Lazlău	
<i>Crochiiu</i>	237
Părintele Boris Bobrinskoy	
<i>Părintele Boris Bobrinskoy</i>	238
Părintele Placide Deseilles	
<i>Drumul de la catolicism la ortodoxie</i>	239

Părintele Ilie Moldovan	
<i>Pe frontul dubovnicesc de vară cu părintele Ilie</i>	
<i>(mărturii despre un preot mărturisitor)</i>	241
Părintele Nicolas Lossky	
<i>Crochiiu</i>	253
Părintele Nicodim Dimulescu	
<i>Părintele Nicodim</i>	254
Părintele John Breck	
<i>Un american cu înfățișare de rus alb</i>	257
<i>Crochiiu</i>	259
Părintele Marc-Antoine Costa de Beauregard	
<i>Crochiiu</i>	260
Părintele Ioan I. Ică jr.	
<i>„Deisis”</i>	262
Părintele Tudor Ciocan	
<i>Preotul care a creștinat baiku-ul</i>	265
Un ieromonah tăinuit	
<i>Despre toleranță și intoleranță, o perspectivă de pe versantul însorit</i>	
<i>al dreptei credințe</i>	267
Maica Eleni Quentin	
<i>Crochiiu</i>	277
Maica Paraschiva Albu, Maica Melania Cărpinișan	
<i>Schituri de sat</i>	278
Andrei Tarkovski	
<i>Andrei Tarkovski între Zavrajie și Sainte-Geneviève-des-Bois</i>	284
<i>Andrei Tarkovski în oglinda creștinismului</i>	285
Mihai Urzică	
<i>Mihai Urzică, omul lui Dumnezeu</i>	289
Cristina Crâșmariu	
<i>Preoteasa Cristina</i>	297
Régine Pernoud	
<i>Régine Pernoud sau pasiunea Evului Mediu</i>	299
Florica Cașa	
<i>O țărancă precum multe altele...</i>	301
Constantin Bugeanu	
<i>Crochiiu</i>	305
Ion Rațiu	
<i>Crochiiu</i>	307

Ioan Alexandru	
<i>Dor de fratele Ioan</i>	309
<i>Ioan cel cu Patrie (Întoarcerea Acasă și acasă a Poetului)</i>	311
Horia Bernea	
<i>Horia Bernea și pictura sa mărturisitoare</i>	319
<i>Plecarea și rămânerea lui Horia Bernea</i>	325
<i>Postul lui Horia Bernea în echipa Neamului a fost acela de Aripă...</i>	331
<i>Muzeul Țăranului Român după Horia Bernea</i>	337
<i>Crochiu</i>	344
<i>Lumina și luminile lui Horia Bernea la Muzeul Țăranului Român</i>	346
<i>Moștenirile Horia Bernea</i>	351
<i>La trei ani de la plecarea lui Horia Bernea</i>	357
<i>Horia Bernea – lucrări din copilărie și adolescență</i>	359
Petre Ghelmez	
<i>Când poetul ți-e prieten... Când prietenul ți-e poet...</i>	360
Steliana Gherasim	
<i>O admiratoare discretă...</i>	368
Olivier Clément	
<i>Crochiu</i>	368
Milan-Dușan Filipovici	
<i>Istorie minunată povestită la plecarea la Dumnezeu a unui camarad de arme care ajunsese episcop la Biserica Doamnei</i>	369
Lascăr Zamfirescu	
<i>Boierul de la bloc</i>	373
Paul Gherasim	
<i>Crochiu</i>	375
Nicolae Stroescu Stânișoară	
<i>Un om cu „dreaptă judecată”</i>	376
Jean Cuisenier	
<i>Jean Cuisenier – un vrai gentilhomme de l’Ethnologie</i>	377
Nikita Struve	
<i>Nikita Struve, un îndrăgostit de poezie</i>	381
<i>Crochiu</i>	383
Grigore Măciucă	
<i>Nea Gore – un țăran al timpurilor noastre</i>	384
Véronique Lossky	
<i>O doamnă adevărată pe nume Véronique Lossky</i>	397
Christos Yannaras	
<i>Christos Yannaras</i>	398
<i>Crochiu</i>	400

Lidia Popița Stoicescu	
<i>Buna mireasmă a Adevărului fără plural</i>	401
Gheorghe N. Tița, Lucreția Tița	
<i>Galeș – un sat pentru istoria noastră cea de toate veacurile</i>	405
Constantin Nițu	
<i>Constantin Nițu – meșterul colecționar</i>	408
Ion Grigorescu	
<i>Crochiu</i>	430
Șerban Anghelescu	
<i>AGON – l'élégante apparition de Șerban Anghelescu dans l'agora de l'anthropologie / AGON – eleganta apariție a lui Șerban Anghelescu în agora antropologiei</i>	431
Sorin Dumitrescu	
<i>Crochiu</i>	435
Cristian Mandea	
<i>Un mistic al muzicii</i>	437
Horea Paștina	
<i>Un prieten pictor</i>	439
<i>Crochiu</i>	442
<i>Cel ce poartă numele Învierii</i>	443
Andrei Pleșu	
<i>Crochiu</i>	451
Simion Crăciun	
<i>Simion Crăciun</i>	452
Mihai Sârbulescu	
<i>Mihai pictorul</i>	457
Horia-Roman Patapievici	
<i>Crochiu</i>	461
<i>Părintele Petroniu despre Horia-Roman Patapievici</i>	462
Rodica Marinescu	
<i>Carte de iubire pentru Roma</i>	463
Arina Avram	
<i>Proverbele – înțelepciune la îndemâna tuturor</i>	465
Adriana Boerescu	
<i>Adriana Boerescu și „Întoarcerea la icoană”</i>	467
Teodor Baconsky	
<i>Un teolog ambasador în căutarea și construirea unei Europe eubaristice</i>	471

Elena Murariu	
<i>Cuvânt la venisajul expoziției doamnei Elena Murariu dedicate Sfântului Ștefan cel Mare...</i>	475
Monica Patriche	
<i>Chemare la Nuntă</i>	480
Maria Cosmina Dragomir	
<i>Cosmina degli angeli</i>	485
Eroii martiri din decembrie 1989	
<i>Fericiți cei ce s-au jertfit pentru noi</i>	490
Părinți de la Muntele Athos	
<i>Întâlniri adevărate</i>	491
„Epiphania”	
<i>O familie binecuvântată pre numele ei „Epiphania”</i>	506
Fraternitatea Ortodoxă „Sfântul Grigorie Palama” de la Paris	
<i>Sub ocrotirea Sfântului Grigorie Palama</i>	519
Elevii Liceului de Informatică din București	
<i>Crochii</i>	521
„Litenet”	
<i>Literă cu literă se scrie Litenet...</i>	522
„Puncte cardinale”	
<i>La aniversară</i>	523
Grupul de pictori „Noima”	
<i>Noimele „Noimei”</i>	525
Grupul „Prolog”	
<i>Pelerini la Muntele Athos</i>	533
„ROST”	
<i>Ce-mi place mie la ROST!</i>	539

Întâlniri și trăiri

Întâlnirile memorabile, prietenii adevărate, acestea sunt, până la urmă, averea cea mai de preț cu care se înfățișează fiecare în fața lui Dumnezeu. Câte întâlniri împlinite a realizat!... Întâlniri la care Hristos să fi fost prezent într-un fel sau altul, oricât de discret. Căci lui Dumnezeu îi place discreția, nu tãmbãlãul. Aceste întâlniri pot fi de multe feluri.

Uneori însoțesc îndelungi con-viețuiri și/sau prelungi con-vorbiri. Adăstări paradiziace! Poate să fie așa, dar nu neapărat. Căci, alteori sunt întâlniri fulgurante, care se realizează printr-o privire, printr-un cuvânt, printr-un gest. Numai te încrucieși (iată, un cuvânt care-și trage obârșia din *cruce!*) cu cineva, schimbi eventual câteva cuvinte sau numai un surâs, și asta înseamnă ceva pentru tine, adaugă ziditor, poate chiar salvator, pentru momentul acela. Poate să fie în ele atâta dăruire, atâta bunăvoință, atâta gingășie, încât reciprocă rodirea lor să fie numai bună de teaurizat, să atârne greu în traista împlinirilor tale, cu care te înfățișezi într-o bună primire în fața lui Dumnezeu. Să atârne mai greu decât conviețuiri de ore, de zile și de ani. Te urmărește toată viața imaginea lui, întâlnirii aceleia, trăirea pe care ai avut-o atunci...

Minunat este că te poți întâlni, în anumite situații, cu sfinți, chiar. Nu din aceia din sinaxare, ci din cei viețuind lângă tine, în această lume și în acest timp. Sunt câțiva din cei înfățișați în galeria de portrete din această carte despre care mărturia mea, fără ezitare, aceasta este: „Sunt sfinți!”

Prin toate aceste întâlniri îți vorbește Dumnezeu, te întâlnești și cu El. Pentru ele merită să trăiești, fie ele de o clipă sau de viață îndelungată. Din lumina și ardoarea lor te hrănești vital și o poți răspândi mai departe.

Suntem cu cartea aceasta ca într-o expoziție retrospectivă de portrete... Aflăm în ea varii alcătuiți: schițe, crochiuri, desene, acuarele, pânze mai compuse, tablouri mai ample... Cele mai multe au mai fost expuse... Cu alte cuvinte, publicate cu diferite prilejuri. Sunt portrete de oameni care, îndeobște, au însemnat ceva pentru societate, cel mai adesea pentru Biserică. Dar nu totdeauna. La o privire atentă sunt, realmente, „de la vlădică până la opincă”, adică de la patriarhul ecumenic până la simpli țărani. Din unele puncte de vedere, cei din urmă pot fi la fel de prețioși și de importanți în privirea străvăzătoare a lui Dumnezeu ca și cei dintâi. Toți sunt oameni cu care am fost, la un moment dat, într-o împreună inspirație. Oricum, au însemnat ceva, însoțindu-mă pe Cale, adăugând bunei existențe.

Portretele zugrăvite au venit în urma a diferite împrejurări: prezentări, de cele mai multe ori însoțind interviuri, aniversări, dar mai adesea evocări, după moartea unor persoane dragi, prefete, prezentări ale unor autori, vorbiri

la vernisaje... Unele au fost solicitate anume de vreo redacție sau de vreo persoană, altele impuse de o situație sau de alta. Ele (re)prezintă felurite situații și felurite raportări. Cât despre mine, eu sunt locul lor geometric, în teritoriul unei geometrii a persoanei, spirituale, dezvoltate în duh de întâlnire, de oglindire.

Am simțit nevoia să strâng toate aceste zugrăviri ca într-un album de familie. Sunt fotografiile mai clare, fotografiile mai estompate... Oricum, ele sunt urmarea unor întâlniri și a trăirilor pe care le-au indus. Au fost, totodată, și acte de cunoaștere, în care m-am simțit mereu frumos implicat, admirativ, inspirator, încurajator. Alături de acești oameni m-am simțit mai cu rost pe lumea aceasta. Chiar dacă de unii mă leagă o duioșie mai mare, o împreună călătorire mai îndelungă, tuturor le sunt recunoscător. Mi-au jalonat în chip fericit parcursul vieții. Parcurgând cuprinsul lucrării, poți avea impresia unui soi de pomelnic. În fond, asta și este! Desigur, sunt mulți alți oameni foarte importanți pentru mine și extrem de dragi mie care nu apar, pentru că nu a fost prilejul care s-o solicite... Pentru unii poate că va veni totuși, într-o bună zi, îndemnul, fie el exterior sau lăuntric. Alții vor rămâne, în mod sigur, „scriși” numai în inima mea... Port nădejdea împlinirii în altă lume a ceea ce a rămas numai pornit aici, a unei împreună-locuiri veșnice la loc de tihnă împlinire, în preajma lui Hristos, prin El, a Sfintei Treimi.

Sfântul Apostol Toma
(6 octombrie)

Simpaticul nostru Apostol Toma *

Dacă Petru este „verhovnicul” Apostolilor (după o exprimare mai veche în limba liturgică a românilor), dacă Andrei este întâiul chemat (Ioan 1, 40), dacă Ioan este „*ucenicul cel iubit*” (Ioan 13, 23; 21, 20), dacă Iacov cel Mare și Ioan al lui Zevedeu erau „*fiii tunetului*” (Marcu 3, 17) și, în fine, dacă fiecare apostol va fi avut o calitate a sa mai pregnantă, un dar, un talant anume, Toma este, probabil, între Apostoli, cel mai simpatic în felul lui. Chiar și în binecunoscuta expresie „Toma necredinciosul”, spusă cel mai adesea sub forma „Măi, tu ești Toma necredinciosul”, pe lângă o anumită muștrare, se simte o firească înțelegere, o evidentă duioșie chiar. Dar cunoașterea celor mai mulți în legătură cu Toma nu trece dincolo de această sintagmă, și ea interpretată oarecum „după ureche”.

Apostolii au fost chemați de Hristos, după cum se știe, doi câte doi, mai întâi cele două perechi de frați după trup (Andrei și Petru, Iacov și Ioan), apoi ceilalți. Toma, căruia i se spunea și „Geamănul”, a fost chemat împreună cu un fost vameș, cu Matei (Matei 10, 3; Marcu 3, 18; Luca 6, 15).

Cele mai semnificative lucruri despre Toma le aflăm din Evanghelia lui Ioan. Portretul Sfântului Toma este pe cât de surprinzător, pe atât de seducător.

Toma este, fără îndoială, unul dintre cei mai entuziaști apostoli. Pe când Iisus se ducea să-l învie pe Lazăr, după ce cu puțin înainte le vorbise Apostolilor despre propria moarte, Toma este cel care, într-un avânt aproape inexplicabil și incredibil, le spune tovarășilor săi: „Să mergem și noi să murim cu El!” (Ioan 11, 16). Ar fi de observat că înainte de a fi pătrunsă de teologia subtilă și rafinată a scrierilor ioanice și pauline, Biserica s-a ridicat și s-a întărit prin această urmare de către creștinii primelor veacuri a îndemnului lui Toma de a muri cu Hristos. Nu cu o moarte simbolică, cum facem noi (dacă și cât o facem), cel mai adesea, astăzi, ci cu o moarte reală, dramatică, imolatoare. Fără mulțimea de martiri ai acelor vremuri, poate că valul adversităților istorice și religioase ar fi reușit să măture, în mare măsură, creștinismul de pe arena religioasă a lumii. Peste veacuri, până astăzi, răsună ca probă supremă de creștinism asumat nu alt cuvânt de Apostol, oricât de minunat ar fi el, ci acela al lui Toma: „*Să mergem și noi să murim cu El!*”. Aici se află, în esență, toată mistica creștină, și cea a lumii, și cea a Părinților pustiei, și cea a scării valorilor, și, în general, a întregii comunicări reale și totale cu Dumnezeu.

* În *Alfa și Omega*, supliment de spiritualitate creștină al jurnalului *Cotidianul*, București, Anul V, nr. 4 (42), 12 aprilie 1996.

el se afla mereu în misiune. În avântul lui, alege locuri de misiune mai depărtate de „lumea veche” și mai dificil de evanghelizat. Vestile ajung mai greu la el, iar când, în sfârșit, vine, prima lui grijă este ca să se încredințeze, să fie un martor la prima mână, nu la a doua, să poată mărturisi „am văzut, am atins cu mâna mea”, nu „am auzit că”, „mi s-a spus că”. Acest lucru intra în datoria lui de Apostol deplin.

Atitudinea lui Toma, tocmai ea, a ajuns normativă pentru Biserică. Toma nu „crede pe cuvânt”, pentru el nu sunt suficiente probe de genul trecutului prin ușile încuiate. Proba pe care o caută el nu este o probă de putere, ci o probă de iubire. El vrea să atingă rănile care sunt expresia și urmarea jertfei din iubire de oameni a lui Hristos. El știe că proba puterii poate fi înșelătoare. Ceea ce nu poate imita diavolul și cei ce se folosesc de puterile lui este iubirea. „Dumnezeu este iubire” – va mărturisi Apostolul mezin (I Ioan 4, 16).

Până astăzi, oricând a fost vorba de a se primi o formulare nouă în Biserică, oricând un părinte, chiar dintre cei mai îmbunătățiți, are un gând nou, o „viziune” spectaculoasă, se cercetează îndelung, pentru a se convinge că nu este o ispită. Prima reacție trebuie să fie de respingere. Chiar și părinții cei mai duhovnicești, contrar unor opinii comune, sunt confrunțați cu mari ispiti (vezi, de pildă, celebrul tablou al lui Grünewald cu Sfântul Antonie cel Mare). Toma știe despre credință că nu este oarbă, că ea presupune și o încredințare (în-credințare – de subliniat, din nou, uimitoarele valențe teologice ale limbii române). Se intră în credință, în cele din urmă ea trebuie să reprezinte un act de alegere și adeziune liberă. E un teritoriu al ființei integrale.

Nu îndoiala reprezintă statura duhovnicească constitutivă a lui Toma („credincioasă necredința ta” – cântă Biserica pentru el), pentru că, de îndată ce are probele întâlnirii cu Hristos înviat, nu ezită să-L recunoască cu un entuziasm ce ar putea fi caracterizat drept exploziv: „*Domnul meu și Dumnezeul meu!*” (Ioan 20, 28). Siguranța lui este totală, neumbrită și molipsitoare până în ziua de astăzi și până la sfârșitul veacurilor. „Necredința cea de suflet pierzătoare tuturor o vindecă necredința ta, fericite”, mărturisește Biserica în cântarea ei (întreg *Canonul Sfântului din Minei* este de o infinită poezie și încărcătură teologică). Până să ajungem fericiți cei ce credem fără să fi văzut (Ioan 20, 29), trebuiau să fie ei, martorii care au văzut și au atins.

Prin Toma știm cam ce ar putea fi trupurile noastre înviate, cele care se seamănă firești, pământești, și învie cerești, duhovnicești (I Corinteni 15, 40-44). Știm că ele vor purta ca semne ale biruinței rănile iubirii și dăruirii noastre pentru ceilalți și pentru Dumnezeu.

De altfel, datorită aceleiași „curiozități” a lui Toma, Apostolii au deschis mormântul Maicii Domnului și au putut constata cu uimire și bucurie mutarea ei cu trupul în cer.

Fuga de părelnic și de năluciri l-a împins probabil, pe Apostolul Toma până în India, la oamenii aceia pentru care Dumnezeu era iluzoriu, o idee întortocheată și abil construită, bazată, ce e drept, pe o atentă observare a vieții

Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de Mir (26 octombrie)

Sfântul care înmiresmează toamna*

Numele de Dumitru mi-l evocă instantaneu pe Părintele Dumitru Stăniloae, una dintre rodirile cele mai minunate cu care a binecuvântat Dumnezeu pământul românesc, binecuvântare destul de ignorată, raportat la plinătatea ei. Va trece o vreme mai îndelungată sau mai scurtă (lucrul acesta nu are importanță absolută, Dumnezeu va veghea asupra lui) și, atunci când timpul se va plini, Părintelui i se va recunoaște, probabil, adăugarea la salba de Sfinți Dimitrie care împodobește Biserica.

Numele de Dimitrie (variante cu iz bisericesc) sau Dumitru (variante populară) moștenește pe anticul Demétrios, și spune și el despre capacitatea de preluare, de păstrare și de primenire a creștinismului, care-și însușește și adaugă tot ceea ce avea bun lumea veche.

Dumitru este, alături de alte câteva, unul dintre acele nume cu mare folosință până relativ de curând la români, pe care și-l poate afla mai fiecare în genealogia apropiată, așadar fără să răscolească prea mult. Din păcate, astăzi sunt tot mai puțini cei care pun copiilor sau finilor lor acest nume, cu rezonanță plăcut aspră, atât de bărbătească.

Poate ar trebui amintit și faptul că, datorită tocmai deseii folosințe, acest nume, diminutivat, a devenit acela al unui personaj creat de Ion Luca Caragiale, ajuns aproape legendar și considerat de mulți reprezentativ pentru arealul mic burghez bucureșteano-ploieștean (sau chiar „regătean”): Mitică!

Ca și în cazul Sfântului Gheorghe, pentru Sfântul Dimitrie domină reprezentarea în chip de cavaler. Lucrul acesta este evident și în cazul icoanelor țărănești¹.

De altfel, Sfântul Dimitrie face pereche bună cu Sfântul Gheorghe. În rugăciunile de invocare ale Bisericii noastre ei sunt totdeauna pomeniți împreună, în capul cetei marilor mucenici. Și adevărul este că multe sunt asemănările dintre ei. Amândoi au trăit în aceeași perioadă istorică (la sfârșitul veacului al III-lea și începutul celui de-al IV-lea), amândoi au fost de foarte tineri căpetenii militare apreciate, amândoi s-au afirmat prin curaj și mărturisire fără preget a credinței lor, suportând martiriul în timpul aceleiași perioade de mare prigoană anticreștină, datorată împăraților (auguștilor) Dioclețian și Maximian, amândoi se bucură de o mare cinstitură, atât din partea Bisericii (având prevăzute de tipic

* În *Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de Mir*, Ed. light&gabrielmedia și Muzeul Țăranului Român, București, 2004.

¹ În legătură cu însoțirea omului cu calul, a se vedea în textul din această carte „Țăranul” *Cavaler*.

sunt o rămășiță a paradisului pierdut și o arvună a paradisului așteptat. Mirul este sinteză și esență, pecete și uleiery mesianică spre jertfire de sine izbăvitoare. Mireasma este purtătoare de transfigurare. Cum spune o cântare din Canonul Sfântului: „*Mirul cel mai lucrător decât focul, Dimitrie, ajungând la toată Biserica, curge, izvorăște, viază și lucrează tainic, celor ce aleargă cu credință la el arzându-le bolile și gonind demonii*”. Ungându-se mesianic cu Hristos, Mirul ceresc întrupat din iubire de oameni, Mir al bucuriei fără țărături, Sfântul Dimitrie s-a făcut Lui asemănare și a devenit, la rândul său, Mare Izvorător de Mir. Poate că revărsarea abundentă de mir în cazul Sfântului Dimitrie constituie și o compensare a duhorilor cu totul ieșite din comun și insuportabile din temnița în care era închis, după relatările sinaxarului.

Dacă Sfântul Gheorghe este un sfânt al întregii Biserici, de Răsărit și de Apus, Sfântul Dimitrie rămâne un sfânt al bisericilor răsăritene.

Sfinții sunt de o nesfârșită duioșie și gingășie. Dacă Sfântul Gheorghe aduce cu el gherghinele, Sfântul Dumitru vine revărsând valuri aprig colorate de dimitrițe. Totul miroase a toamnă, a focuri de veghe și a poame brumate, a povești adevărate și a rai apropiat. Coboară tot mai tare lumina și lumea cea bună se îndreaptă de-acum, înfrigurată și nădăjduitoare, spre Jarul sfânt din ieslea Betleemului.

Sfântul Mare Ierarh Nicolae

(6 decembrie)

Nașterea Domnului

(25 decembrie)

Moșii noștri: Nicolae și Crăciun*

Două sărbători, dintre cele mai îndrăgite ale creștinătății, marchează luna decembrie: Sfântul Nicolae și Nașterea Domnului.

Foarte tare m-a minunat întotdeauna felul în care bucuria Crăciunului, în mai mare măsură decât a oricărei alte sărbători creștine, transcende credința (sau necredința) mărturisită a oamenilor.

Ceea ce caracterizează aceste sărbători și le deosebește într-un fel de altele, în fond la fel de mari din punctul de vedere al Bisericii, este obiceiul de a se face daruri. La început, acest obicei îi privea mai ales pe copii, dar în timp s-a extins, încât s-a ajuns să se facă cu acest prilej daruri tuturor celor apropiați ai unei familii. Căci ele rămân, cu precădere, sărbători ale familiei. S-ar putea ca mulți să fie surprinși de faptul că acest obicei nu exista în vechime la români, nici de Sfântul Nicolae, nici de Crăciun. De altfel, nici astăzi, în satele mai bune păstrătoare ale vieții vechi, el nu se întâlnește. Și chiar atunci când se fac oarece daruri colindătorilor, ele sunt lucruri simple, dar cu însemnată încărcătură spirituală: colaci, nuci, mere, un pahar de vin etc.

Și se pare că cei mai puțin înscrise într-o viață creștină autentică, sau cei care chiar se declară necredincioși, se străduiesc mai abitir decât alții să-i copleșească pe cei apropiați ai lor cu tot felul de daruri scumpe. Sigur, actul de a dărui poate deveni, în unele cazuri, semnul trufiei, iar nu al iubirii.

Dar nu acest aspect interesează acum, ci întrebarea asupra acestui impuls irezistibil de a face daruri, cedarea ființei, fie și inconștient, la penetrarea unei stări de bucurie, care este clar că vine „de sus”, dintr-o altă motivație decât cele obișnuit lumesti. Și de ce a prins atât de bine acest obicei de a face daruri venit de aiurea, încât astăzi îl receptăm ca și când ar fi al nostru „de când lumea”?

Adevărul este că nu cred să existe om pe lumea aceasta, de la monahul cel mai ascetic, până la magnatul cel mai opulent, căruia să-i displacă să primească daruri. Dincolo de valoarea lui intrinsecă, darul este, mai presus de toate, expresia unui sentiment, mai mult sau mai puțin sincer. Este drept că în momentul în care-l primim ne gândim mai puțin la acest grad de sinceritate.

* În *Alfa și Omega*, supliment de spiritualitate creștină al jurnalului *Cotidianul*, București, Anul III, nr. 12 (26), 23 decembrie 1994.

Există o plăcere de a primi daruri și o plăcere de a oferi daruri. Se spune că aceasta din urmă este superioară celei dintâi: „Mai mare este a da, decât a lua”. Cred că depinde însă destul de mult și de situație, de starea în care te afli.

Există un rafinament al darurilor, o scară a lor. Cu cât relația este mai strânsă și mai subtilă, cu atât darurile pierd din conținutul lor material, se eterează în favoarea celui spiritual, uneori exprimat simbolic.

Cu cât suntem mai inocenți, cu atât bucuria noastră este mai gratuită și nu mai căutăm atât la valoarea darului, cât la sentimentul pe care-l mărturisește. În ultimă instanță, ne va bucura enorm darul prezenței cuiva, mai ales dacă vine într-un moment de mare dificultate sau de însingurare. Asta nu înseamnă că cei de lângă noi nu au nevoie adesea de lucruri foarte concrete, materiale sau spirituale, și este bine ca, atunci când este spre binele lor, să facem tot ce ne stă în putință ca să le dăm. Dar parcă în acest caz nu este vorba de exact ceea ce înțelegem în chip superior prin daruri.

Darul nu este numai ceva care se dă gratuit, ci și ceva care ar putea să fie sau ar putea să nu fie, care arată un prea plin, o supramăsură față de starea „normală”. De abia atunci gratuitatea este totală și reprezintă mai mult decât o grijă firească și creștinească de frate, reprezintă însăși prietenia care se adaugă, care o depășește. Darul devine atunci, deplin, un semn, un cuvânt într-o comunicare ce se cere exprimată, un marcaj concret și vizibil al unui mesaj, care chiar dacă rămâne, până la urmă, tot de necuprins, se cere măcar semnalat.

Dumnezeu este prin definiție Marele Dăruitor. Ne dăruiește în primul rând viața, și Părintele Stăniloae, reluându-i pe Sfinții Părinți, spunea undeva că și cea mai nenorocită existență este superioară neexistenței. Apoi ne-a dăruit lumea cu toate câte le are în ea, ca să fie (alături de altele, dar în primul rând) o cale de comunicare profundă cu Dumnezeu. Înainte de a crea omul, Dumnezeu gătise mai întâi darul pentru el. Darul, ca expresie a iubirii nesfârșite a lui Dumnezeu, premerge destinatarului său, omului. Pare că Dumnezeu S-a pregătit să-l întâmpine pe om ca pe un prieten drag.

În același timp, omul purtând în el chipul lui Dumnezeu ca pe o pecete de neșters și având, virtual, posibilitatea asemănării cu Creatorul său, se raportează, și el, la lume ca la un dar. Lumea este un dar din care avem posibilitatea ca, la rândul nostru, să dăruim, să devenim dăruitori. Nu numai că putem dăruia prietenilor noștri, dar putem dăruia („*ale Tale dintru ale Tale*”) și Prietenului absolut, lui Dumnezeu. Orice relație personală autentică presupune și implică reciprocă dăruire. Această reciprocitate nu înseamnă, în nici un caz, echivalență, pentru că orice măsurare devine, în asemenea situații, inadecvată. Bucuria de a dăruia cuiva pe care-l iubești este atât de mare, încât este clar că ceea ce sporește darul nu este o colecție de obiecte, ci însăși legătura de iubire. De aceea, omul care dăruiește cu adevărat, o face „din toată inima”, „din tot sufletul”, iar nu din tot buzunarul.

credinței”, „aducător lui Hristos de pomi cu frumoase roade”, „purtător de grijă al sadurilor slujirii Treimii”, „tăietor al rădăcinilor credințelor păgâne”. Ogorul Țăranului-Cavaler este eminentemente duhovnicesc. Ostășia sa cavalească, de asemenea.

În ceea ce privește legendele românilor referitoare la Sfântul Gheorghe, ele se atașează câte unui element hagiografic.

Cele mai multe sunt brodate în jurul episodului cu salvarea fetei de împărat. De altfel, în acest caz, motivul este practic identic cu acela din basme, unde eroul este Făt-Frumos. Această glisare reciprocă este cât se poate de normală, mai ales dacă observăm concordanța dintre imaginea eroului basmelor și aceea prevăzută de *Erminie* pentru Sfântul Gheorghe („tânăr, frumos, fără barbă, cu părul creț, încârlionțat până la urechi, înalt la trup, voinic...”). Este greu de știut dacă legendele au urmat basmelor sau invers. Cert este că Sfântul a trăit pe când românii nu se născuseră ca atare, prin urmare nici basmele lor fermecate și fermecătoare. Și apoi, lumea basmelor este cât se poate de reală. Cele două lumi, a basmelor și a sfințeniei, sunt înrudite. Lumea sfințeniei este lumea basmelor după ce binele a biruit. Tulburătoare este contemporaneitatea Cavalerului trac cu Sfântul Gheorghe.

O altă legendă face legătura religioasă interpretativă corectă dintre balaur și diavol, exprimată în hagiografie numai metaforic.

Un al treilea tip de legendă dezvoltă motivul împăratului persecutor (vicleanul Diocletian se cheamă acolo... *Vicletiani*). Sunt scoase în evidență credințioșia și istețimea sfântului, asistat totdeauna de Dumnezeu, în comparație cu un stăpân păgân, hapsân și minat de invidii, care caută mereu să-l muncească și să-lucidă. Dintre minunile din viața sfântului, sunt evidențiate în această legendă cele cu învierea unui mort de mai multe sute de ani și cea a trecerii lui, fără vătămare, prin proba alergării cu încălțăminte înroșită în foc.

În sfârșit, o altă legendă vorbește despre o anume *ciudă* a jidovilor pe Sfântul Gheorghe, însoțită de o dorință stupidă și persistentă de a-l ucide. În fapt, evreii n-au avut nici o legătură cu martiriul Sfântului Gheorghe. Se face, după cât se pare, pur și simplu, o joncțiune cu Patimile Mântuitorului. Lucrul este cu atât mai explicabil dacă se ține seama că orice mucenicie se racordează, din punct de vedere mistic, la jertfa Răstignirii, iar în plus, în cazul de față, ziua de Sfântul Gheorghe cade întotdeauna în preajma perioadei pascale. Tot în această legendă regăsim episodul dărâmării idolilor, prezenți aici în chip de duhuri necurate sălășluind în ulcioare.

Între sărbătorile dedicate sfinților, cea a Sfântului Gheorghe este una dintre cele acompaniate de cele mai multe manifestări adiacente. Puzderia acestora au în vedere, cu precădere, tot ceea ce este legat de deplina biruință a primăverii (î se și spune acestei zile, de către țărani, *capul primăverii*) și într-un fel, de pașirea decisivă spre sezonul de vară, cu tot ceea ce implică pregătirea lui, mai ales din punct de vedere pastoral. Aceasta o deosebește poate mai apăsător de marile sărbători, cele împărătești, ale anului liturgic: mai marea aplecare spre conținutul agricol și, îndeosebi, păstoresc al vieții țăranului. Cu Sfântul

Gheorghe și cu Sfântul Dumitru, anul nu mai este împărțit în patru anotimpuri, ci în două sezoane, practic egale. Biserica accentuează conținutul spiritual al curgerii timpului, și cântările ei îl numesc pe Sfântul Gheorghe „primăvara adevărului” (stihiră la Vecernia cea Mică), „*primăvara cea înțelegătoare*”, care „*a răsărit nouă, dând flori cuvântătoare*” (stihiră la Litie) și „*primăvara harului*” (sedeală la Utrenie).

Ziua Sfântului Gheorghe este, așadar, o zi de prag. La acest prag se pregătesc cele pentru sezonul ce vine, din multe puncte de vedere: propiatiator, apotropaic, negustoresc, locativ etc. Omul se tocmește și tocmește tot ceea ce este de tocmit și de întocmit pentru perioada următoare. Ca orice moment de prag, este și un moment de cumpănă. Primejdiile sunt mai mari, omul este mai expus... Ca atare, se și cuvine ca el să fie mai veghetor; să păzească cele încredințate (familia, casele, vitele, grânele) și să se păzească, să nu se lase surprins de duhuri rele sau de persoane malefice stăpânite de ele (strigoaice, vrăjitoare, fermecătoare etc), să porceadă cu noaptea în cap, înainte de revărsatul zorilor, la rânduirea apărării convenite, întru izbânda. Pentru alungarea duhurilor rele, satele vuiesc de sunet de buciom și de fluier, de zarva pe care o creează bătaia țevilor de la cazane...

Acum se pregătesc cele pentru perioada următoare, prin faceri de tipul „e bine să...” sau „nu e bine să...”. Într-un fel, se face o întemeiere a ei, spre locuire cumsecade. Și tot acum, cele ce vor veni pot fi, până la un punct, preștiute, după semne pe care omul le primește, dacă știe cum să le ceară. Micile divinații se practică. Până la un punct – serios, de la un punct încolo – mai mult în glumă. Căci noaptea și ziua de Sfântul Gheorghe sunt mai favorabile comunicării cu lumea tainică a lui Dumnezeu.

Acest lucru se vede și din faptul că noaptea de Sfântul Gheorghe este una mai favorabilă pentru aflarea comorilor bune (căci comorile sunt și bune!), care ard atunci. Prin aceasta ea se apropie de nopțile sărbătorilor celor mai importante ale calendarului creștin: Paștele, Ispasul, Rusaliile...

La Sfântul Gheorghe se face o evaluare, atât a ceea ce este, cât și, în consecință, a posibilităților pentru peste vară. Oamenii se cântăresc. Oilor li se măsoară laptele înainte de pornirea turmelor la munte. *Alesul* oilor (în fapt, al mieilor) este, până la urmă, un soi de nuntă păcurărească, într-o desfășurare cu evidente nuanțe liturgice, cu zile premergătoare de pregătire (cum prevede, de pildă, *Tipicul* pentru marile sărbători bisericești) și cu încheiere apoteotică, prin praznic de obște. Sacrificarea unui miel (prin împușcare!), ce însoțește această manifestare, trimite direct la învecinată Sărbătoare Pascală. Dar praznicul nu anulează asceza. Dacă era zi de post, se postea după cuviință.

Are loc, totodată, o curățire. Cu *foc viu* și cu *apă neînceptută* se face această curățire. Spre păzire de duhuri rele, spre întărire, spre chemarea ajutorului lui Dumnezeu. Se face foc viu pentru vetrele de peste vară, unele duse departe de casă, pe dealuri, pe la stâne. Se trec prin foc și se spală toate, casa, vitele (îndeosebi vacile și oile), dar mai ales oamenii, și îndeosebi fetele. Spălarea se face cu *rouă* (de unde și cuvântul acesta de totală și genială poezie: *împrourat*), cu apă de la râu sau din fântână, dar totdeauna luată înainte de răsăritul

soarelui, invocându-se astfel, gestual, începutul. Se încearcă punerea unui nou început, *un început bun*, adică tocmai ceea ce cer de la creștini Părinții Bisericii. Un început care să conducă la un sfârșit pe măsură.

Mișcător și uluitor de frumos este faptul că se spală cu rouă și icoanele. Motivația este de o înaltă teologie: ca să se închine flăcării la fete ca la icoane, așadar ca ele să devină și să rămână sfinte! Oricum, întâlnirea dintre rouă și icoane rimează în Paradis.

Curățindu-se, toate se și înseamnă. Se înseamnă vitele cu foc și cu fum, se stropesc cu apă. Se înseamnă oamenii, tot cu foc și cu apă. Cât despre case și acareturi, ele se înseamnă cu verdeață, ca semn al învierii și al vieții biruitoare. Se pune peste toate ale satului semn de recunoaștere, semn de apărare, de protecție, se pune semn nădăjduitor. Și cel mai adesea, orice semn este însoțit de cel biruitor al Crucii.

Săritul peste foc sau prin foc al feciorilor (un foc ce se caută a fi cât mai mare), în noaptea de priveghere, din ajun de Sfântul Gheorghe, capătă aspectul unui turnir țărănesc. E un fel de călire și de botez și de afirmare-confirmare a bărbăției lor. Este bine ca focul să trosnească și să facă puzderie de scânteii (în trecut se folosea, în acest scop, cetină foarte uscată, astăzi anvelope și doze consumate de la sprayuri). Cei care trec prin acest foc vor fi peste an ușori și îndemânatici la lucrul lor. Totodată, faima curajului le este asigurată în obște.

La Sfântul Gheorghe se înnoiesc multe, se caută mai cu însetare noul: la oraș – chiriașul caută o nouă casă; la țară – se leagă zapise noi.

Ca cel mai adesea în ceas de sărbătoare, la țaranul român, și de această dată cele două lumi sunt împreună: morții sunt și ei aduși în preajmă, fiind pomeniți de obște. La Moșii de Sfântul Gheorghe pomenile se fac îndeosebi cu cele ale laptelui, care stă acum să irumpă solar din ugere.

Nota veselă a sărbătorii o dă, între altele, urzicatul. Obiceiul este legat de muncă și de rezultatele ei. Ca să fie iute și harnic în ceea ce face, rodnic așadar, omul trebuie să fie adesea sfichiuit, pișcat.

Cinstirea Sfântului Gheorghe este probată atât de deasa folosire a numelui său ca nume de botez, îndeosebi în lumea tradițională, precum și de locul pe care îl ocupă numărul de icoane care-l au drept personaj, în ansamblul de reprezentări, între icoanele de sticlă, de pildă, 7% au drept subiect pe Sfântul Gheorghe (la egalitate cu Sfântul Haralambie; numai Sfântul Nicolae îi întrece, dintre sfinți, cu 14%).

Numai aparent întâmplător, kilometrul zero al României, *omphalos* geografic de la care se măsoară toate distanțele importante, este poziționat, în București, lângă pridvorul bisericii Brâncoveanului, purtând hramul „Sfântul Gheorghe”.

Textele din această carte introduc în viața și minunile Sfântului Gheorghe, iar apoi, arată câteva dintre obiceiurile, datinile și credințele cu care țaranul român îl însoțește pe Sfântul Gheorghe și sărbătoarea sa. Teritoriul este mai vast, geologia și geografia lui pot fi detaliate, spre desfătare spirituală, descinzând la izvoare.

Și încă ceva, nu lipsit de importanță: duios Sfântul Gheorghe dăruiește, de ziua sa, fiecăruia care-și dorește, un fir sau chiar un buchet de gherghine.

Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul (21 iulie)

Sfântul Prooroc Ilie și dreapta credință*

Dacă vom cerceta calendarul cu sfinți al Bisericii noastre, vom vedea cum numai doi dintre oamenii ce aparțin Vechiului Testament, deci care au viețuit pe pământ înainte de Pogorârea Sfântului Duh, sunt cinstiți cu sărbători mari anume, la care se face priveghere, care sunt marcate cu roșu și constituie zile nelucrătoare: Sfântul Ilie și Sfântul Ioan Botezătorul.

Istoria captivantă a vieții și a faptelor Sfântului Ilie poate fi citită pe nerăsuflăte în Cărțile a III-a (cap. 17-19) și a IV-a (cap. 1-2) ale Regilor. Cele mai reprezentative momente ale vieții sale sunt îndeobște cunoscute de marea majoritate a credincioșilor și nu numai de ei: cum a fost trimis de Dumnezeu în pustie în răstimpul în care Acesta a abătut o secetă mare asupra poporului lui Israel pentru a-l scoate din rătăcirea de credință în care căzuse, cum acolo era hrănit de corbi, cum s-a dus apoi la văduva din Sarepta Sidonului și cum a făcut ca acesteia să nu i se termine bruma de făină din sac și puținul untdelemn din ulcior, oricât s-ar fi consumat din ele; cum l-a înviat pe fiul văduvei; cum i-a dat de rușine pe muntele Carmel pe slujitorii lui Baal și pe cei ai Așerei, cum i-a înfruntat pe stăpânitori, pe regele Ahab și pe Izabela, soția lui, muștrându-i fără teamă și fără reticență pentru ereziile lor; cum a descuiat mai apoi cerurile închise de Dumnezeu prin rugăciunea lui și a făcut să plouă; cum a fost hrănit de un înger în pustie în timp ce se ascunsese, prigonit de perechea regală; cum a fost luat de Dumnezeu cu trupul la cer cu „un car și cai de foc” „în vârtej de vânt”; cum i-a lăsat el ucenicului său Elisei cojocul și, o dată cu el, îndoit duhul lui. Toate acestea și altele încă.

Nu trebuie să uităm că lui Ilie, și prin el și nouă, i-a fost făcută această coplesitoare și atât de mângâietoare, în același timp, dezvăluire: Dumnezeu nu este asemenea unei vijelii, nici asemenea unui cutremur, nici asemenea unui foc, ci ca „o adiere de vânt lin” (3 Regi 19, 11-12) sau „vânt subțire”, cum spune o cântare a Bisericii din ziua respectivă. Nu înspăimântător și înfricoșător ni se înfățișează Dumnezeu, ci ca o blândă și învăluitoare prezentă. Este una dintre acele revelații care o susțin și se adaugă celei a lui Ioan Evanghelistul referitoare la faptul că „Dumnezeu este iubire”. În acest context ar trebui menționat și acest fapt paradoxal, și anume că Sfântul Evanghelist și Apostol Ioan nu-l pomenește niciodată pe Ilie în scrierile sale, dacă nu punem la socoteală o trimitere nenominalizată din Apocalipsă (11, 3). În același timp, o analiză mai aplicată ar demonstra probabil cum, dintre al tuturor evangheliștilor, spiritul lui Ioan este cel mai apropiat de cel al Sfântului Ilie.

* În *Alfa și Omega*, supliment de spiritualitate creștină al jurnalului *Cotidianul*, București, Anul V, nr. 7 (45), 19 iulie 1996.

Și tot prin Ilie ne-a dat Dumnezeu această asigurare veșnică, care ne și smerește: există totdeauna șapte mii de credincioși adevărați care nu și-au plecat genunchii lui Baal și nu i-au sărutat chipul (3 Regi 19, 18). Cât de întăritor este un astfel de gând în perioadele de dificultate și de slăbiciune ale Bisericii! El reprezintă, totodată, un îndemn și o chemare, pentru cine are urechi de auzit.

Dar Sfântul Ilie ne apare, poate surprinzător pentru unii, și ca unul dintre personajele forte ale Noului Testament. Este cât se poate de interesant a-l privi și a-l descoperi prin această prismă, care pune într-o lumină nouă și mai relevantă relatarea veche.

Sfântul Ilie face pereche bună, privit din punct de vedere duhovnicesc și mistic, cu Sfântul Ioan Botezătorul. Amândoi sunt prooroci, amândoi sunt înaintemergători ai lui Hristos: Sfântul Ioan pentru prima venire, Sfântul Ilie pentru a doua (Matei 17, 11; Marcu 9, 12). Amândoi erau asceți desăvârșiți și umblau în haine de păr, încinși cu cingătoare de curea (4 Regi 1, 8; Matei 3, 4), devenind exemplari pentru monahismul creștin de mai târziu. Câteodată Ioan este asimilat lui Ilie revenit pe pământ (Matei 11, 14). De altfel, Ioan este vestit lui Zaharia ca având duhul și puterea lui Ilie (Luca 1, 17). Atât Ilie, cât și Ioan se bucurau de un mare prestigiu în ochii drept-credincioșilor evrei din timpul Mântuitorului, fiind considerați a fi atins un maximum de sfințenie. Așa se explică faptul că Hristos este luat adesea de unii dintre aceștia drept Ioan sau drept Ilie (Matei 16, 14; Marcu 6, 14-15; 8, 28; Luca 9, 7 - 8, 19). Proorocirea lui Ilie nu se face atât cu cuvântul, cât cu viața însăși, cu fiecare gest.

Ar mai fi de evidențiat faptul că după ce Iisus citește și interpretează în sinagogă pe proorocul Isaia, Își continuă predica cu referință directă la proorocul Ilie, a cărui respingere de contemporanii săi („*Adevăr vă spun Eu vouă că nici un profet nu este bine primit în patria sa*”) o consideră tipică pentru propria-i situație (Luca 4, 24-26).

Desigur, prezența evanghelică cea mai impresionantă a Sfântului Ilie este aceea din episodul Schimbării la Față, când Ilie și Moise sunt considerați de Dumnezeu demni și reprezentativi pentru a se afla în lumina taborică neapropiată pe care Fiul Său a făcut să o vedem pe cât ne este cu putință (Marcu 9; Luca 9). Dacă Moise reprezintă trecutul și Legea venită de la Dumnezeu prin el, dacă Hristos reprezintă prezentul, acel prezent care rămâne veșnic prezent, necuprins, deoarece leagă de neînceputul cu de nesfârșitul și nu-și pierde niciodată prospețimea, prezent care reprezintă, în fond, o adevărată „tinerete fără de bătrânețe și viață fără de moarte”, în suită logică prezența lui Ilie ar trebui să fie legată de viitorul umanității, fapt susținut de prezumția venirii lui înainte de a doua venire a Domnului, credință confirmată chiar de Hristos (Matei 17, 11; Marcu 9, 12). În timp ce trecutul este atașat unui trup deja trecut prin moarte, și asta înainte de a intra în Tara făgăduită pământescă, viitorul este prezent printr-un trup care n-a gustat moartea și care pare să fie deja, printr-o îngăduință cu totul excepțională, în Tara făgăduită cerească.

Care ar fi totuși motivul care conduce să i se acorde Sfântului Ilie acest loc privilegiat în iconomia Noului Testament?

Maica Domnului
(15 august)

Ave, Maria! Bucură-te, Marie! (intrarea în NATO și intrarea în rai)*

Cineva care, poate, peste câteva zeci de ani va studia preocupările societății românești pe parcursul anului 1997, cercetând gazetele, monitorizând eventual retroactiv emisiunile de radio și de televiziune, urmărind itinerarele oamenilor din zona tuturor puterilor, va rămâne probabil puțin surprins și nedumerit, dacă nu chiar șocat, de risipa de energie care s-a făcut în vederea intrării în NATO, întreprindere, de altfel, cu foarte mici șanse de reușită. Dimineata, la prânz și seara, pretutindeni nu se auzeau decât analize și predicții în legătură cu „primul val” și cu marile binefaceri de care ar urma să se bucure tot românul atunci când va fi fost purtat pe spuma de șampanie a acestui val în lumea bună a acestei lumi atât de necăjite. Un timp am crezut că este numai un circ anume practicat, de unii pentru a ne distra atenția de la coșulețul zilnic tot mai gol, de alții pentru a-și burduși buzunarele, și așa doldora, pe seama acestui mit umflat până când a căpătat aspectul unei dizgratioase gogoși. Mă așteptam ca „Madridul” să constituie un punct terminus al acestei pălăvrăgeli, în cursul căreia atâția au îndrugat verzi și uscate (prin asta s-a și reușit transformarea a ceva serios într-un soi de competiție sportivă pentru handicapați), s-au perorat la nesfârșit aceleași banalități cu pretenția că se spun lucruri savante. Dar n-a fost așa. Putem s-o ținem așa până s-o desființa NATO. Cu totii par să fi uitat de spusa Poetului: „*Ce e val ca valul trece, / Tu rămâi la toate rece!*” Departe de a rămâne rece, aproape toată floarea presei și politicii românești, ba chiar și condeie din cele cu dar și minți din cele mai luminate par să se fi încins și mai mult în plină vară caniculară. Caldură mare, minți înfierbântate, cum se spune. Și apoi, se știe că românul se îmbată și la bucurie, și la necaz. Și nu există pentru noi beție mai îmbătătoare decât cea de cuvinte. Și ce, parcă UE nu ne poate furniza puțină apă pentru piua noastră piuitoare? O mahmureală spiritual-politică pare să fi cuprins societatea noastră civilă.

Și o observație. Se pare că dorința de intrare în NATO a locuitorilor țărilor din centrul și estul Europei, foste sub dominație comunistă, este direct proporțională cu gradul lor de religiozitate. Astfel, mult mai dornice par a fi, conform sondajelor de opinie, populațiile din Polonia și România, decât cele din Cehia și Ungaria, care, cine știe, poate vor ajunge chiar să respingă prin referendum aderarea la NATO, ceea ce ar fi de tot hazul. Pentru noi rămâne hazul de necaz.

* În *Alfa și Omega*, supliment de spiritualitate creștină al jurnalului *Cotidianul*, București, Anul VI, nr. 8 (58), 15 august 1997.

În toată această din urmă vreme la care mă refer, nu o dată m-am gândit ce s-ar fi întâmplat dacă măcar o parte din tot acest timp și din toate aceste energii, risipite în van, s-ar fi dedicat unei propagande pentru intrarea în rai. Gândiți-vă și dumneavoastră, și încercați să vizualizați! Timp de câteva luni, toată lumea, toată suflarea, de obște, să nu fie preocupată decât de această problemă. Toți distinsii noștri editorialiști și toți fruntașii politici (care se doresc și se consideră „directori de conștiințe”, dar care foarte adesea nu sunt decât niște manipulați manipulatori) să fie obsedați de această intrare. Să fie preocupați de tacticile și strategiile necesare a fi adoptate, de promovarea învățaturii lui Dumnezeu, de afirmarea drepturilor și îndatoririlor creștine, să sufere pentru orice acțiune socială și politică care ne îndepărtează de acest țel cu adevărat vital. Scriptura și Tradiția să fie sursele și referințele de bază. Sfinții Părinți să fie invocați și citați. În locul atâtor călătorii „diplomatice”, mai mult sau mai puțin reușite, mai mult sau mai puțin eșuate, am avea de-a face cu pelerinaje la locuri sfinte și la mari părinți duhovnicești. Dacă am face măcar o mică parte din toate acestea, cred că Dumnezeu nu ne va trimite niciodată într-un val iluzoriu și îndepărtat, căci la El totul este acum, totul se conjugă la prezent. Dar asta ar însemna ca să fie conștienți cât mai mulți că a fi creștin nu înseamnă o simplă apartenență decorativă la o religie, ci în mod fundamental un mod de viață, așa cum sublinia atât de apăsător și bine făcea, Christos Yannaras.

Azi, sărbătoarea covârșește orice alt eveniment

Și ca să ajungem și la această zi de mare praznic, pe care o reprezintă pentru noi Adormirea Maicii Domnului, în continuarea celor spuse înainte, mă întreb ce ar fi fost dacă lumea, îndreptându-se spre chioscurile și tarabele cu jurnale, ar fi găsit peste tot editoriale și alte articole cu titluri de-o șchioapă dedicate unor reflecții cât mai pertinente referitoare la Maica Domnului. O fi ea o problemă de mai mică importanță și atracție decât micile sau marile mizerii politice ale unui moment sau ale altuia?

Sigur, a vorbi despre Maica Domnului nu este deloc simplu. Pare o temă atât de bătută, încât de la bun început o bănuiești a fi epuizată. Există chiar un fel de subdisciplină teologică numită mariologie (împărțire preluată din teologia apuseană, cu structurările ei marcate de scolastică, pe care destui părinți ortodocși contestă). După cum observa odată părintele profesor Ilie Moldovan de la Sibiu, prezența Maicii Domnului în Evanghelii este destul de discretă, în raport cu rolul pe care-l are în viața creștinătății. Această discordanță s-a căutat a fi compensată printr-un apel masiv la scrieri apocrife.

(Ar fi aici de lămurit totuși problema unei scrieri ca *Visul Maicii Domnului*, atât de răspândită în popor, pe seama căreia aproape că nu este eparhie, dar și destui „întreprinzători privați”, care să nu fi scos „bani frumoși” – de unde o mai veni și expresia asta „bani frumoși”? –, dar care este, pe bună dreptate, cred eu, contestată de mulți, fie și numai pentru faptul că a condus la comportamente superstițioase sau idolatre, care nu au nimic autentic creștin în ele.)

Crezul, care este breviarul dogmatic al Bisericii, notează de fapt că Maria este Maică a lui Hristos, fiul lui Dumnezeu făcut om (prin aceasta, Născătoare de Dumnezeu) și că este Fecioară (se subînțelege, înainte, în timpul și după naștere, fapt ilustrat în icoane prin cele trei stele care-i împodobesc veșmântul). Așadar, conform textului niceo-constantinopolitan, nașterea lui Iisus s-a făcut „*de la Duhul Sfânt și din Maria Fecioara*”.

Cele mai frumoase și mai apropiate lucruri s-au spus despre Maica Domnului pe calea imnografică și pe cea iconică. Imnul Acatist dedicat Maicii Domnului stă la originea genului în Biserică. Măcar unul dintre numeroasele imne și una dintre icoanele dedicate Maicii Domnului ar fi meritat să fie pe prima pagină a oricărei publicații, în această zi.

Fecioria roditoare

În Maria se întrunesc și se întâlnesc culmea purității și culmea rodniceii feminine. Fecioria în sine nu spune mare lucru. Numai o feciorie dedicată lui Dumnezeu are sens și conținut. Acest lucru se află, de altfel, explicat limpede de Hristos în parabola celor zece fecioare, cinci înțelepte și cinci nebune (Matei 25, 1-12). Validarea eshatologică a fecioriei o aduce numai Mirele Hristos. Fără lumina candeliei, cu tot ceea ce poate constitui și simboliza ea, fecioria este o strădanie vanitoasă și vană. Lărgind domeniul și înțelesul, lucrul este valabil pentru orice virtute, nu numai pentru castitate: tot ceea ce nu este spre rodire dumnezeiască, tot ceea ce nu se validează prin calitate creștină, este fără folos pentru cel ce „practică” o virtute sau alta.

Înfierea maternă a lui Dumnezeu și a omului

De la crearea sa, omul a avut un Tată ceresc, chiar dacă nu a realizat poate de la început condiția lui de fiu. A trebuit să vină Hristos pentru ca noi să-l spunem în felul acesta: Tată. El ne-a vorbit de Tatăl Lui și de Tatăl nostru, Același. Prin aceasta, noi am devenit frați „*mai mici*” ai Fiului Său, ai Mântuitorului (ai lui Dumnezeu, să fim atenți!), cum de altfel El Însuși ne-a confirmat (Matei 25, 40). Aveam, în El realizată o relație eminamente nouă cu Dumnezeu. Nu mai eram numai „robii lui Dumnezeu”, dar și prietenii Lui (Ioan 15, 15). A fi prieten cu un om este lucru mare, dar să fii prieten cu Dumnezeu, asta chiar că dă un sens absolut vieții. Pentru cine vrea, desigur. Aveam și Învățător (Matei 23, 8), și Mare Arhiepiscop după rânduiala lui Melchisedec aveam (Evrei 5, 10).

Ce-i lipsea omului era un sân matern. Din punctul acesta de vedere, omul se născuse orfan. Prin Eva, Adam căpătase o iubită, o soție, dar nu o mamă. Una dintre menirile principale ale Evei, ca femeie, a fost, desigur, aceea de a fi mamă. Ea a fost mamă a copiilor lui Adam, iar într-un fel, tipic și simbolic, și mamă a tuturor oamenilor care au venit în continuare până la Hristos. Nu era însă și mamă a lui Adam, ca atare, din aceeași perspectivă tipică și simbolică, maternitatea ei asupra umanității nu era deplină, și în plus era grevată de căderea în ispită și de neascultarea ei cu consecințe ontologice. Eva a născut abia după

Patriarhul Teoctist Arăpașu

(n. 7 februarie 1915, Tocileni, jud. Botoșani – m. 30 iulie 2007, București)

Preafericitul Teoctist, mai mult decât un părinte patriarh: un patriarh părinte*

Este greu să scrii despre un om aflat într-o dregătorie înaltă, pentru că poți fi bănuț de cine știe ce meschine interese obscure. Este cu atât mai greu să scrii despre un călugăr, deoarece lui îi displace mai mult decât altor creștini a fi lăudat fățiș. Dar mai cred că fiecare dintre noi este dator în fața lui Dumnezeu, dar și a semenilor, să mărturisească cinstit despre ceilalți, dincolo de orice alte considerente. Nu am scris până acum despre Preafericitul părinte patriarh Teoctist, deși am intenționat în mai multe rânduri s-o fac. N-am împlinit acest gând nici măcar atunci când s-ar fi cuvenit, în calitate de fiu duhovnicesc, să-i iau apărarea în fața unor atacuri cu totul nedrepte, deci tocmai în acele momente în care un om se poate simți singur și are nevoie să simtă alături umărul celor de-o credință cu el și prietenia aferentă. Aș fi vrut să scriu despre părintele patriarh simplu, în afara oricărui eveniment aniversar sau ocazionat. M-am decis în sfârșit s-o fac acum, deoarece cred că o amânare nesfârșită poate deveni vinovată.

În acest an, la 7 februarie, Preafericirea Sa a împlinit 85 de ani de când a văzut lumina vieții într-o familie binecuvântată din nordul Bucovinei, dintre acelea care umpleau odinioară pământul românesc. Tot în acest an se împlinesc 70 de ani de când a intrat pe poarta vieții monahale, fără a-și trăda vreodată voturile depuse. Iar la 5 martie s-au adunat 50 de ani de când a primit o primă cârjă arhierescă, după care, în timp, a fost chemat la păstorirea unor turme tot mai însemnate de fii duhovnicești. Toate prin mila și voința lui Dumnezeu, Care știe întotdeauna ce face, știe să-și cheme aleșii la lucrare și să-i călăuzească.

Am auzit prima dată de Preafericirea Sa de la vrednicul de pomenire arhitect Mihai Urzică, care evoca o colaborare (probabil, mai degrabă, o consiliere) și întâlnirea aferentă, pe timpul când părintele Teoctist era mitropolit la Craiova. Am reținut atunci cuvintele de apreciere la adresa arhierelui, fapt care, din partea unui om atât de bine așezat în ortodoxie și în duhovnicie, pe cât de bun, pe atât de exigent, reprezenta cu adevărat un lucru cu totul remarcabil.

Îmi mai aduc apoi aminte de o întâlnire cu Preafericirea Sa la Iași, unde mergeam uneori în delegație, pe când lucram ca inginer. Să fi fost pe la jumătatea

* Nu mai știu dacă și unde a fost publicat. E posibil să fi apărut într-un volum omagial dedicat Patriarhului.

deceniului al optulea. Era în curtea Mitropoliei, făcea câțiva pași pe alei, așteptând mașina ca să-l ducă undeva. M-am dus la dânsul, i-am pus, după cuvântă, o metanie, cerându-i binecuvântarea. M-a tratat simplu și cu multă căldură, părintește, întrebându-mă cine sunt, ce lucrez, cine mi-e duhovnic... Tot la Iași, nu mai știu dacă atunci sau altă dată, l-am ascultat vorbindu-le credincioșilor din catedrală, după slujbă. Era o zi de sărbătoare și tocmai se întorsese de undeva din Orient, din India, dacă îmi mai amintesc bine. Și le povestea liniștit, cu răbdare și cu dragoste, celor de față, în marea lor majoritate oameni simpli, despre cele văzute și despre însemnătatea lor, cu simplitatea și cu deschiderea pe care un tată de familie o are față de ai săi la întoarcerea dintr-o lungă călătorie. Era o atmosferă de pace încurajatoare și de tihnă duhovnicească, care a făcut să mă simt extrem de acasă atunci, în catedrala Sfintei Parascheva, o insulă de normalitate în timpurile acelea. Am suferit mult pe urmă, când, în prima parte a anului 1990, lumea, cu precădere cea care nu viețuia în teritoriul liturgic al Bisericii, îl contesta și mai ales când o serie de intelectuali, nu prea duși la Biserică, îi cereau, printr-un apel ignobil, demisia. Sufeream din principiu, pentru că nu se fac revoluții în Biserică și pentru că nu așa ne învață canoanele și Părinții Sfinti să ne purtăm cu păstorii noștri duhovnicești, dar sufeream și în concret, deoarece consideram că acuzele care i se aduceau erau nedrepte. Începând chiar cu acea mult incriminată telegramă, un text de rutină în acele vremuri, care nu avea nimic de a face cu Timișoara, care pleca, înainte chiar de a fi compusă, de la toate instituțiile importante, și care, de fapt, fusese comandat pentru succesele vizitei prezidențiale în Iran. Mi-a fost teamă atunci că Preafericirea Sa n-o să se mai întoarcă de la Sinaia, unde plecase într-o smerită reclusiune de penitență asumată, și că episodul respectiv avea să se termine rușinos pentru Biserica noastră. Dar puterea lui Dumnezeu este mare și până la urmă lucrurile au luat o turnură corectă.

Spre deosebire de cei ce nu au ochi de văzut și urechi de auzit, eu am fost tot timpul impresionat și mișcat de momentele repetate în care părintele Teoctist și-a cerut sincer iertare pentru toate câte le-a greșit față de credincioși și față de Dumnezeu. Observată sau nu, această pocăință răbdătoare a lucrat în timp la Dumnezeu. Dacă este un om care s-a transformat lăuntric temeinic și care a urcat cu pași fermi și mari pe scara duhovnicească, apoi acela este Preafericirea Sa. Și, după momentele de incertitudine din 1990 și 1991, Dumnezeu i-a sporit și i-a întărit puterile, și lucrarea Preafericirii Sale a fost tot mai spornică. A știut să treacă cu demnitate peste acel distih cu totul nefericit și nedrept, mult fluturat la începutul acestui deceniu: „Teoctist – comunist”. N-a ținut niciodată minte răul și a știut să ierte din toată inima. Nu a răspuns niciodată la atacuri. Ieșirile sale în media au fost mai mult decât parcimonioase – le-a evitat cât a putut. Nu el a ținut să apară în preajma altora, alții au ținut să se afișeze alături de el, doar-doar or avea un ce profit. Numai că n-au înțeles că profitul pe care îl puteau trage de la el era de o altă natură decât cea politică, de putere lumească iluzorie și trecătoare pe care și-l doreau. De aceea cei mai mulți

dintre ei au și trecut ca și când n-ar fi fost, din punct de vedere al legăturii lor cu Biserica, ca apa. Atacurile s-au stins în timp, și astăzi ele nu mai sunt decât sporadice și vin din partea aceluia care nu au aproape nimic de-a face cu credința în Dumnezeu cel viu. Răbdarea îngerească de care a dat dovadă și răspunsul cu bune la cele răutăcioase au făcut ca încet-încet dușmanii să se domolească și să recunoască atât calitățile personale de vrednic întâistător ale părintelui Teoctist, cât și puterea extraordinară a Bisericii pe care o slujește cu total devotament, căci este dincolo de orice suspiciune faptul că a pus totdeauna pe primul plan Biserica noastră și nevoile ei de slujire. Pocăința sinceră însoțită cu răbdarea părintească pot birui multe dintre cele mai perverse obstacole. Și iată-l cu un fragment din Pastorală de la Crăciunul trecut pe prima pagină a *României Libere*, un jurnal de atâtea ori nedrept față de Preafericirea Sa; și iată-l cu aceeași Pastorală pusă ca articol de fond în *Ziua*; și iată-i pe mai marii zilei încercând să se pună bine cu Biserica, chiar dacă, adesea, numai din oportunism; iată-i pe adversarii gândului de a se zidi o nouă catedrală aduși la tăcere etc. Sunt acestea niște mici minuni ale zilelor noastre!

Cine privește în jur cu atenție poate vedea cum bilanțul acestor ultimi zece ani este unul dintre cele mai rodnice din istoria modernă a Bisericii noastre. Și asta într-un timp când societatea românească se află într-o situație materială mai mult decât precară și când mari sminteli de tot felul își aruncă mrejele asupra credincioșilor. Poziția profund creștină, nu de conjunctură, pe care a avut-o Preafericitul părinte patriarh, împreună cu Sfântul Sinod, în unele chestiuni spinoase din anii din urmă (Mitropolia Basarabiei; cazul Ilie Ilașcu; primirea regelui Mihai; probleme grave de morală socială; episodul Kosovo etc.), arată o mare tărie de caracter și o rapidă maturizare și în ceea ce privește măiestria de a da și a trăi răspunsuri ale Bisericii la problemele vremii și ale societății. Biserica este astăzi prezentă activ și fertil în școli, în spitale, în aziluri și orfeline, în cazărmi, în penitenciare. O serie lungă de ierarhi tineri, majoritatea lor curați la inimă, jertfelnici și devotați cauzei creștine celei mai autentice, au fost chemați la slujire în clerul înalt. O reală înflorire a clerului înalt, frumos continuatoare, în care părintele Teoctist a avut un rol decisiv. Sute de studenți au plecat la burse la facultăți creștine de pe întreg cuprinsul Europei. Zeci de mănăstiri și-au reluat activitatea sau s-au născut acum. În ciuda unei situații financiare generale deplorabile, în pofida a nenumărate atacuri răuvoitoare și nefondate, Biserica este neabătută în fruntea sondajelor în ceea ce privește încrederea cetățenilor în instituțiile reprezentative ale României. Ea rămâne pentru mulți singurul și ultimul sprijin real și sincer, într-o vreme în care promisiunile politice demagogice și deciziile sociale cinice abundă. Deloc ușoară a fost sarcina Preafericitului părinte patriarh Teoctist în timpul vizitei papale.

Reflectoarele erau puse asupra lui, toată lumea aștepta să vadă cum va ieși patriarhul nostru din confruntarea mediatică cu una dintre personalitățile care au marcat, pentru lumea largă, acest veac. Mai mult chiar: erau unii care abia așteptau să-l vadă pus în dificultate sau în inferioritate. Lucrurile s-au

Mitropolitul Antonie Plămădeală

(n. 17 noiembrie 1926, Stolnicești, jud. Lăpușna, Basarabia – m. 29 august 2005, Sibiu)

O carte binefăcătoare *

Cineva, cu oarecare poziție socială, dar fată de care nu am nici o obligație în afara obligațiilor obișnuite și normale în relația cu orice om pe care l-ai cunoscut într-o împrejurare sau alta, aceea de a fi politicos și amabil, mi-a sugerat să fac o prezentare, dacă se poate mai „teologică”, a recent reeditatei cărți *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă*, aparținând mitropolitului Ardealului, Înaltpreasfințitul Antonie Plămădeală. Cititorii vor fi observați, desigur, că nu am abordat până acum (cu una, două excepții) prezentarea sau măcar semnalarea cărților aparținând tematic domeniului „spiritualității creștine”, care face obiectul suplimentului. Deși o asemenea preocupare mi se pare cât se poate de utilă și necesară, nu am încercat s-o realizăm, deoarece nu avem forța să facem față puzderiei de lucrări care au apărut în ultimii ani și nici nu am fi vrut, din pricina acestei neputințe de cuprindere, să creăm inechități și eventuale gelozii. În plus, sunt destule alte publicații, de profil sau nu, care încearcă să acopere și acest sector.

Dacă am acceptat totuși să facem acum o scurtă prezentare cărții menționate, acest fapt se datorează unei situații aparte pe care o are lucrarea respectivă în ansamblul cărților Înaltpreasfințitului Antonie și amintirii plăcute a lecturii ei, la prima ediție din 1983.

Numărul cărților produse de Înaltpreasfințitul Antonie este remarcabil și impresionant. Tipografia mitropolitană de la Sibiu abia a putut face față, mai ales înainte de '89, când nu se îngăduia editarea a mai mult de două-trei titluri pe an. Cele mai multe dintre ele aparțin domeniului istoric (istoria culturii, istoria Bisericii etc.) și sunt alcătuite pe baza unei minuțioase documentări în biblioteci și arhive, bucurându-se de un extrem de bogat aparat critic, vizând exhaustivul. De altfel, m-a mirat întotdeauna felul în care a reușit mitropolitul să facă față multiplelor însărcinări ce-i reveneau: opera teologică scrisă, administrarea eparhiei, participarea la viața liturgică cu multe reperi obligatorii, diverse activități de protocol, participarea la activitățile sinodale centrale, reprezentarea Bisericii noastre la diferite conferințe și întruniri teologice internaționale etc. Dar asta rămâne treaba Înaltpreasfinției Sale și a eparhienilor pe care-i păstorește.

Între mulțimea de titluri pe care mitropolitul Antonie ni le-a propus în decursul anilor (unele dintre ele rezervate totuși mai mult specialiștilor), *Tradiție și*

* În *Alfa și Omega*, supliment de spiritualitate creștină al jurnalului *Cotidianul*, București, Anul IV, nr. 8 (34), 18 august 1995.

libertate ocupă un loc aparte, ea fiind, aş îndrăzni să spun, cartea sa cea mai fermecătoare. La prima apariție, în contextul cultural și religios bine cunoscut al deceniului al optulea, ea s-a bucurat de o foarte bună primire în rândul credincioșilor. La prima vedere este o carte compozită, înglobând studii și comunicări prilejuite de diferite manifestări interne și internaționale, la care Înaltpreasfințitul și-a purtat mesajul, mesaj care s-a dovedit, în mod benefic, a fi același cu al întregii noastre Biserici, înțeleasă în sensul cel mai autentic și mai peren. „Miceliul” din care s-a născut până la urmă această carte este însă unitar și coerent, dovedind că problemele abordate constituie o preocupare continuă pentru autor.

Sunt câțiva piloni care susțin cu eleganță spirituală edificiul acestei lucrări și care-i conferă și un farmec aparte. Unul dintre aceștia este faptul că autorul își sprijină discursul, îndeosebi, pe trei surse foarte dragi cititorului creștin: *Patericul „egiptean”*, *Filocalia* și *Patericul românesc*. Se observă, din felul în care sunt utilizate, faptul că între ele este o continuitate fără cenzură, că trăirea duhovnicească ascetică constituie o permanentă pe parcursul întregii istorii a mântuirii și că ea s-a manifestat la noi cu destulă forță și în timpurile din urmă, în ciuda pesimismului afișat de mulți dintre noi.

Apoi, mitropolitul Antonie își presară cartea cu o serie de întâmplări al căror martor direct sau erou secundar a fost el însuși în anii de început ai monahismului său, petrecuți la mănăstirile Slatina sau Sihăstria, în preajma unor mari duhovnici, mulți dintre ei aflați în viață și de noi, dar mutați decum la Domnul, unul sau doi putând fi întâlniți chiar și astăzi. Aceste crâmpie de viață autentică, trăite „pe viu”, dau multă savoare și subțirime duhovnicească acestei cărți. Înaltpreasfințitul ridică cu delicatețe, atât cât se cuvine, cortina de pe lumea monahală, pe care o prezintă credinciosului de pe orice treaptă din interior, cu multă duioșie și cu o bună cunoaștere a tuturor minunățiilor ei, exprimate cel mai adesea paradoxal.

O altă calitate a cărții o reprezintă faptul că autorul vede în aceste teritorii, ale lumii Părinților de *Pateric*, zestrea cea mai importantă a Ortodoxiei, păstrată, transmisă și trăită cu multă acuratețe peste veacuri. Este comoara cu care se prezintă Biserica Ortodoxă în fața lumii de astăzi la orice dialog ecumenic, propunând-o spre împărtășire recuperatoare și celorlalți. În această lume neapasă se află dogmatica trăită.

Nu putem să nu citim printre rândurile cărții nostalgia autorului pentru această lume al cărei viețuitor uimit a fost pentru un timp. O va fi părăsit, într-un fel, la un moment dat, renunțând la asceza mănăstirii pentru asceza bibliotecii, la fel de dură și de roditoare. Simte că totuși a coborât o treaptă și dorul nu-l slăbește, ci parcă se amplifică o dată cu trecerea anilor. Își va plăti datoria față de ceea ce a primit decisiv constructiv atunci, promovând valorile respective cu orice prilej, în diferitele întâlniri avute cu oameni de toate confesiunile, după cum o probează capitolele acestei cărți.

Ar cere mult timp și spațiu discutarea în amănunt a fiecărui capitol, și nici nu ar fi de mare folos. Folosul și bucuria vin din citirea cărții. Este o

Mitropolitul Bartolomeu Anania

(n. 18 martie 1921, Glăvile, jud. Vâlcea – m. 31 ianuarie 2011, Cluj-Napoca)

Crochiu*

Când am început să fiu interesat de teologie, pentru reviste și pentru unele cărți, singura sursă posibilă era depozitul editurii Patriarhiei. Mă împrietenisem cu „fetele” de la depozit și obțineam revistele „pe ochi frumoși”. În schimb, pentru cărți, trebuia să iau aprobare de la părintele director al Institutului Biblic de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române. Cred că atunci l-am văzut mai întâi pe părintele Bartolomeu. Mă intimidă cu statura sa masivă, cu seriozitatea extremă, aproape de severitate, cu glasul puternic, cu felul tranșant de fi. M-a impresionat mult retragerea sa la Văratice, ca să diortosească traducerea Sfintei Scripturi. Știam că refuzase în acest scop propuneri de urcuș ierarhic. Din contră, am regretat un pic, când, din ascultare, a acceptat să meargă la Cluj, într-o eparhie extrem de dificilă, considerând că nu va mai reuși să termine munca începută. Timpul a arătat că nu am avut dreptate, nu numai că și-a continuat lucrarea într-un ritm vioi, dar a făcut treabă foarte bună și în administrarea unei arhiepiscopii extrem de dificile. Revenea în Clujul tinereții sale de rezistență studentească românească. Aș putea să spun că de abia de acum încolo am început să-l apreciez tot mai mult. Pentru felul decis și înțelept, lipsit de prejudecăți și de inhibiții, cu care a tranșat situații deosebit de sensibile din eparhia sa. Fiecare cuvântare a Înaltpreasfinției sale este o încântare de justete și de stil. Apoi trebuie remarcat felul în care a știut să promoveze și să se înconjoare de o serie de tineri foarte capabili, cărora le-a acordat încredere, supraveghind discret din urmă ca să nu rătăcească drumul de bun, dar lăsându-i totodată să se manifeste în deplina lor personalitate. A știut să pornească cea mai bună și mai vioaie dintre publicațiile eparhiale și un post de radio cu o remarcabilă deschidere culturală. Este ceea ce se numea el însuși într-un rând, un oștean bătrân al Bisericii, încercat în lupte grele, brăzdat de vechi cicatrice, purtând încă cu minte viguroasă și cu inimă vitează sabia dreptății. Este un om care știe să pună just accentele și care poate ține spatele și prin anvergura sa culturală, mai largă decât cea pur teologică. Alături de Înaltpreasfinția Sa poți porni fără teamă la lupte bisericesti încurcate și grele. Va fi știind totdeauna să taie gordiene noduri.

* În *Riscul de a fi ortodox*, Editura Sophia, București, 2002.

Sanctitatea Sa Bartolomeu I, patriarh ecumenic

(n. 29 februarie 1940, Sfântul Teodor, Insula Imbrios – Turcia)

Patriarhatul și patriarhul*

Patriarhatul ortodox, reședința patriarhului ecumenic, se află, după cum se știe, în vechiul cartier grecesc al Fanarului. O plimbare pe străzile cartierului ți-l dezvăluie nu numai ca pe unul dintre cele mai sărace, dar și dintre cele mai... turcești, foarte pitoresc, în orice caz. Turci purtători de turban, case din veacul trecut sau chiar mai vechi, destule dărăpănate, unele abandonate, multe gunoaie pe străzi, cu mirosul lor greu, puzderie de copii zbenguindu-se sau trăgându-se la umbra unor intrări, mici „market”-uri (în fapt, băcării), plăcintării, vânzători de covrigi sau de kebab, ceainării... Din când în când, vestigii bizantine sau otomane. Nu știu câți greci vor mai fi fiind astăzi „fanarioți”. De altfel, numărul lor în întreg Istanbulul nu depășește acum cinci mii.

Patriarhatul este așezat în latura dinspre Bosfor a cartierului și ocupă, pe coasta dealului, un spațiu destul de redus. Biserica, „palat” (construcție modernizată, exploatând la maximum puținul teren, în care aerul condiționat face atmosfera toridului oraș mai respirabilă), diverse clădiri anexă, un picuț de grădină, o fântână modestă. Zidurile de incintă groase și înalte, prevăzute cu sârmă ghimpată, precum și o serie succesivă de gârzi sunt menite să încerce o oarecare protecție împotriva atentatelor unor mișcări fundamentaliste.

Când am știut că o să ajung la Constantinopol, m-am gândit să profit de ocazie pentru a lua un interviu Patriarhului Ecumenic. I-am scris și i-am solicitat din timp o întrevedere, propunându-i o temă foarte generală care să-mi lase o mare libertate de mișcare: „Ortodoxia – situația, locul și rolul său în lumea contemporană”. Obținând acordul, m-am prezentat (emoționat!) la poarta Patriarhatului, înarmat cu o listă provizorie de întrebări, urmând ca ajutorul lui Dumnezeu să aibă aportul cel mai important. Am ajuns într-o zi de miercuri, pe la ora zece. După ce am trecut de primele verificări, arătând hârtiile care atestau faptul că eram programat, m-a primit un călugăr tânăr și extrem de amabil, unul dintre secretari, care m-a condus în cabinetul particular de lucru al Patriarhului. Între altele, pe perete o fotografie uriașă de la întâlnirea tuturor Întâistătorilor Bisericilor Ortodoxe de la Constantinopol din 1992. Călugărul care m-a primit mi-a explicat, zâmbind amuzat, că patriarhul nostru este supranumit în cercurile ecleziastice înalte „patriarhul alb”, din cauza veșmintelor sale deosebite de ale celorlalți patriarhi. O foarte bună cafea turcească și un pahar cu apă rece au făcut să treacă timpul mai plăcut. Sanctitatea Sa își începe

* În *Alfa și Omega*, supliment de spiritualitate creștină al jurnalului *Cotidianul*, București, Anul III, nr. 9 (23), 16 septembrie 1994.

programul public la ora 11. La 11 fără zece am părăsit cabinetul, trecând în anticameră. În sfârșit, după ce s-a consultat cu Patriarhul, amfitrionul mi-a comunicat că voi fi primit de Sanctitatea Sa a doua zi la ora 11 și un sfert.

Este uimitor cât de asemănătoare sunt, ca atmosferă și ca aranjare, mai toate „palatele” (denumirea este mai mult simbolică) arhieresti, până la a deveni impersonale. Aceleași încăperi încărcate, același mobilier pretentios, semiboieresc, semiburghez, cu o apartenență stilistică heteroclită și incertă, aceleași draperii grele, aceleași mochete și covoare groase care înăbușă orice zgomot, aceleași uși masive pe care le deschizi cu oarecare efort, aceleași vorbe șoptite, aceiași pași mereu grăbiți, același personal mai mult politic decât amabil, foarte sobru și preocupat, protejându-și la maximum „stăpânul și arhierul”.

A doua zi am fost primit și întreținut mai întâi, vreo jumătate de oră, de „marele vicar”, deoarece patriarhul nu era încă disponibil. Acesta a făcut o serie de scurte referiri și aprecieri în legătură cu viața Patriarhiei, în condițiile ei specifice. Din nou aceeași cafea excelentă și o bucată de ciocolată. În sfârșit, am intrat la Sanctitatea Sa, de data aceasta în cabinetul destinat audiențelor.

Trebuie să mărturisesc că, înainte de a intra, m-a încercat o anumită teamă: aceea de a nu avea sentimentul că mă aflu în fața unui papă ortodox, în fața unui ierarh cu pretenție de întâistător general al Ortodoxiei. Teamă mi s-a pulberat imediat după ce am ajuns în fața Patriarhului.

I-am pus cuvenita metanie și am căpătat binecuvântarea cerută. Cred că duhul Ortodoxiei este atât de puternic încât imprimă ierarhilor noștri, până la un punct cel puțin, o comportare suficient de duhovnicească și de decentă, dincolo de calitatea lor umană intrinsecă, care poate acoperi din păcate o gamă extrem de întinsă.

Am avut surpriza să constat că Sanctitatea Sa îmi pregătise un interviu gata scris cu întrebări, cu răspunsuri cu tot. Este cel pe care-l publicăm alăturat. Orice încercare de a adăuga cu ajutorul reportofonului noi elemente s-a izbit de un refuz delicat, dar ferm, motivat de lipsa de timp. Patriarhul Bartolomeu I este un om blajin, de o remarcabilă cultură, școlit în marile facultăți de teologie ale Europei, primitor, atent și prevenitor cu interlocutorul, cât se poate de cald și de abordabil. Un părinte. A evocat întâlnirile sale precedente cu români, îndeosebi pe cele cu Preafericitul Părinte Teoctist și cu Înaltpreasfințitul Antonie al Ardealului, de a căror stare s-a și interesat, de altfel, ca de a unor prieteni apropiați. Își amintea cu mare plăcere de vizita sa de anul trecut în România și de sfințirea de la Mănăstirea Sâmbăta. Cu mai puțin de o lună înainte, trecuse pe la el Părintele Decan al Facultății de Teologie, Dumitru Popescu, care participase la o întâlnire a teologilor pe teme ecologice. În luna august urma să facă o scurtă vizită Preafericitul Părinte Teoctist, pentru a participa la comemorarea a 150 de ani de la înființarea Școlii de Teologie de pe insula Halki, acum închisă din cauza vitregiei vremurilor, dar pentru a cărei redeschidere se fac considerabile eforturi „diplomatice”. Patriarhul ecumenic este o persoană extrem de ocupată. În fiecare zi bat la ușa Patriarhiei zeci de oameni, îndeosebi

greci, veniți fie cu diferite probleme, fie ca să ajute într-un fel sau altul, precum și foarte mulți jurnaliști. Cu o linguriță de șerbet bun, ca în copilărie, și cu un pahar de apă în față, am profitat totuși de timpul de întrevvedere acordat, pentru a o mai „descoase” pe Sanctitatea Sa în legătură cu diferite probleme bisericești.

„Războiul din ex-Iugoslavia nu este un război religios, ci un război în care un rol important îl au atât probleme interetnice mai vechi, cât și o persistență a unor structuri comuniste, atee.”

„Sanctitatea Sa a invitat bisericile din Chișinău, Moscova și București la Constantinopol, oferindu-le găzduire în vederea unei concilieri. El însuși este gata, dacă este solicitat (dar numai în acest caz!) să contribuie, după putere, cu sfatul său având un caracter facultativ. Din păcate, după ce la început se părea că această întâlnire va avea loc, ea a căzut brusc. Situația actuală de neînțelegere între diverse Biserici Ortodoxe (vezi și cazul Bisericii din Ucraina) este întristătoare și cât se poate de dăunătoare pentru Ortodoxie.”

„După părerea Sanctității Sale stilistii sunt, în general, oameni neinstruiți, ai căror preoți și episcopi se recrutează din rândul clerului care a primit diverse sancțiuni în Biserica Ortodoxă și care abuzează de evlavia oamenilor simpli, Problema inițială a calendarului a făcut loc astăzi, în primul rând, problemei ecumenismului, dar aceasta n-ar fi decât un pretext pentru separarea lor de Biserică. Acum câțiva ani s-ar fi încercat o apropiere de ei prin Mitropolitul de Flora, unul dintre cei mai «tradiționaliști», dar, după un început dătător de speranțe, convorbirile au fost abandonate pentru că nu s-a constatat la partea «stilistă» o dorință sinceră și reală de apropiere.”

„La anul se preconizează, în insula Patmos, o nouă întâlnire a întâistătorilor Bisericilor ortodoxe, cu ocazia împlinirii a 1900 de ani de la scrierea Apocalipsei de către Sfântul Ioan.”

În fine, cert este că mă simteam bine acolo și că m-am desprins cu greu de Sanctitatea Sa, după ce am primit o nouă binecuvântare și o părintească îmbrățișare, precum și câte o cruciuliță, „*pentru fiecare dintre cei doi copii*”.

Înaltpreasfințitul Nicolae, Mitropolitul Banatului
(n. 21 noiembrie 1923, Caransebeș, jud. Caraș-Severin)

Crochiu *

Suiam adesea dealul Patriarhiei, înainte de '89, ca să văd pe la sinoade șirul impunător de ierarhi. Înaltul Nicolae cu părul și barba argintii, cu statura lui fragilă, impresiona printr-o vădită apropiere de cea a chipului iconic al patronului său. De o nesfârșită duioșie. Duiosie care i se revarsă în privire și în glas. Poate cel mai singur dintre ierarhi. Atât de mediatizat de mediile „democratice” ale societății civile de după decembrie '89, dar în fond atât de puțin cunoscut de aceleași medii în lucrarea sa teologică extrem de serioasă. Nu lasă nici cel mai neînsemnat mesaj fără răspuns, și răspunsul este scris totdeauna cu mâna sa. Un om reflectând neîncetat la condiția Bisericii în lumea contemporană. Un om îndurerat sincer de toate derapajele provenind din această condiție. Reflecțiile sale pot fi urmărite (puse nu o dată sub pseudonim, semn al unei evidente voințe de smerenie), în bimensualul mitropolitan *Învierea*, foaie aducând mult la aspect cu suratele ei interbelice. Un om de o subțirime intelectuală aparte. Parcă nimeni nu are darul ca Înaltpreasfinția Sa de a te face să-ți realizezi deopotrivă precaritatea și măreția, vinovăția și depășirea ei. Puține persoane m-au îmbrățișat în viață cu privirea atât de strâns și de purtător spre rai, ca părintele Nicolae.

* În *Riscul de a fi ortodox*, Editura Sophia, București, 2002.

**Înaltpreasfințitul Andrei Andreicuț, Mitropolitul Clujului, Albei,
Crișanei și Maramureșului**
(n. 24 ianuarie 1949, Oarța de Sus, jud. Maramureș)

Crochiu *

Cred că acei clerici care provin dintre oameni cu studii prealabile științifice sau tehnice reprezintă o categorie specială, mai interesantă parcă decât cei veniți dinspre discipline umaniste. Partea speculativă a gândirii lor are o structură mai sigură și este parcă mai ferită de derapaje. Și modestia le este parcă mai accesibilă. Înaltpreasfințitul Andrei este chipul tipic de ardelean. Așezat, cumpănit, hotărât. Parcă vezi adunată și cristalizată în el toată experiența confruntărilor cu adversitățile istoriei a zecilor de generații de țărani ardeleni. Provenit dintr-o familie de greco-catolici, s-a dovedit a fi un foarte corect înțelegător, nu numai la scară imediată, dar și la aceea a istoriei de ansamblu, a problematicei unei dureroase rupturi, dar și a necesității unei imperioase recuperări, pe cât este cu putință. A încercat tot timpul să arate cum credința nu este o problemă patrimonială, nici una de orgolii istorice, ci una de mântuire, iar logica mântuirii pune clar în față oricărui credincios necesitatea unei atașări prime și necondiționate față de adevărul de credință. Este singurul ierarh care a fost pus în scaun prin voința comună a clerului și a credincioșilor din eparhie în urma evenimentelor din decembrie 1989. Nu ușoară i-a fost misiunea. Multă uscăciune se adunase în structuri și, în parte, și în modul de exprimare liturgică în teritoriul eparhiei (sigur, nu numai acolo). Venirea Înaltpreasfințitului Andrei a adus un suflu nou, cu adevărat duhovnicesc. A fost ca un fel de primăvară, care a făcut posibile înfloriri latente, rămase de mult timp ascunse sau, în orice caz, neglijate. Este poate semnificativ că în această eparhie a ales să pustnicească unul dintre duhovnicii noștri cei mai importanți ai acestui moment, părintele Rafael Noica. Apoi, nu trebuie trecut cu vederea că, lucrând un timp mai scurt sau mai lung la cancelaria sfintei arhiepiscopii, și-au făcut ucenicia în preajma Înaltpreasfințitului foarte mulți tineri teologi de toată vrednicia. Lângă Înaltpreasfințitul Andrei te simți în siguranță, ocrotit, binecuvântat. Are în el o simplitate binefăcătoare, care dezghioacă orice reticențe sau proaste blocaje.

* În *Bucuria convorbirii*, Ed. Teognost, Cluj-Napoca, 2006.

**Înaltpreasfințitul Serafim Joantă, Mitropolitul Germaniei,
Europei Centrale și de Nord**
(n. 4 septembrie 1948, Buholț-Beclean, jud. Brașov)

Contra tuturor denigrărilor sau pentru ca cei ce se consideră creștini să judece creștinește*

Un tânăr preot cucerește Alba Iulia. Într-o seară de sfârșit de vară, prin anii '80, Horea Paștina mi-a telefonat și m-a chemat (pe atunci eram vecini) ca să-l văd pe părintele Romulus Joantă, care trăsesese la el. Îl întâlnise nu cu mult timp înainte la o înmormântare, la Alba Iulia, după care, impresionat de el, îl urmărise în slujbele de la catedrala din oraș, unde înflăcările sale cuvinte de învățătură atrăgeau seară de seară un foarte mare număr de credincioși. El însuși îmi vorbise cu multă însuflețire de acest părinte, la care, aflu astăzi, își făcuse prima spovedanie, după întoarcerea în viața liturgică reală a Bisericii.

Părintele Romulus nu era deloc părintele pe care mi-l imaginasem cât de cât atunci când mi se vorbise de el. În fața mea stătea un om slab, plăpând, chiar fragil, ai fi putut spune. În purtarea și în vorba lui se putea însă lesne observa un caracter extrem de hotărât, chiar îndârjit atunci când era vorba de chestiuni de credință. Altfel, o căldură extraordinară, o deschidere dăruitoare, copilărească aproape, te învăluia în simpla sa prezență și o bucurie simplă și curată te cuprindea, fără să-ți dai prea bine seama când și cum. După o nu prea lungă convorbire prealabilă, am făcut împreună câteva rugăciuni. Slujind, căpăta o forță extraordinară. Rugăciunea lui, făcută din toată ființa, răspânda cu adevărat o bună mireasmă duhovnicească și te făcea să te simți bine, mângâiat și întărit. Era evident că omul avea har și vocație.

Am pierdut legătura pentru mai mulți ani cu părintele Joantă, dar, nu o dată, vești venite din părțile acelea, ale Alba Iuliei, îmi vorbeau de un părinte cu vocație autentică și cu o lucrare pastorală și misionară ieșită din comun. De altfel, numele lui a trecut destul de repede dincolo de granițele Episcopiei de Alba.

Îndepărtare prin bursă de studii la Paris. La un moment dat, am aflat că fusese trimis cu o bursă de doctorat la Institutul Saint-Serge din Paris. Toată lumea Bisericii, cunoscătoare a realităților ei, a interpretat atunci acest lucru ca pe o îndepărtare a părintelui dintr-un loc în care începuse să aibă o influență „mistică” prea mare. Tânărul teolog deranja.

La o revenire acasă, într-o vacanță, părintele Romul mi-a telefonat ca să-mi spună că mi-a adus un pachetel, din partea Veronicăi Lossky, dacă mi-amintesc

* În *Adevărul literar și artistic*, București, Anul VI, nr. 371, 8 iunie 1997.